

Curach GRP

Bord na gCeantar Cúng

Bunaíodh Bord na gCeantar Cúng sa bhliain 1891. B'éard a bhí mar aidhm leis faoiseamh ó bhochtnas a thabhairt do na ceantair iniartha na hÉireann ina raibh an iomarca daoine nó a bhí 'cúng(aithe)'. Bhí leasú ar chóras na talún, feabhsuithe maidir le hinfreastruchtúr agus tithíocht agus bunú tionscal ceardaíochta san áireamh ar ghníomhaíochtaí an BCC. Cuireadh feabhas freisin ar phórtha beostoic agus ar chineálacha barr. Ghlac an BCC cúram an iascaigh ó Bhord na nOibreacha Poiblí agus chuathas i mbun an tionscal iascaigh dúcáis, ina raibh báid bheaga chladaigh i réim, a athrú ó bhonn. Thug an BCC báid níos mó, báid deice agus báid seoil isteach, báid ar nós Zúlúnna na hAlban agus Naibithe Mhanann. Bhí na báid sin ag déanamh go maith ar an bhfarraige in Albain agus i Sasana. Tugadh teagascóirí i modhanna saoirseacht bád agus iascaireachta anall as Albain chun saoirseacht a chur chun cinn i longchlóis na hÉireann agus iascaireacht a chur chun cinn i measc iascairí na hÉireann – deirtear fiú gur mhair roinnt d'fhocláiocht na hiascaireachta, i nGaeilge na hAlban, amach go maith san 20ú haois i measc iascairí Árann. Ceannaíodh Naibithe agus Zúlúnna breise i Sasana agus in Albain. Tríd is tríd, coimisiúnaíodh 189 bád nua faoin mbliaín 1909; rinneadh 90 díobh i longchlóis in Éirinn, 30 bád agus dhá húicéir díobh sin i gCo. na Gaillimhe. I measc na saor a raibh baint acu leis na báid a dhéanamh bhí muintir Sim as Árainn, muintir Uí Dhomhnaill as Gaillimh, muintir Trayers as Leitir Mealláin, muintir Uí Chathasaigh as Maínis agus muintir Uí Chlochartaigh as Cloch na Rón. Liostaítear sonraí na mbád sin agus an áit a ndearnadh iad in Aguisín 1. Tugtar ar aird go raibh costas breise i gceist le formhór na mbád a rinneadh in Éirinn don bhord de bhrí gur cuireadh oilíúint ar fáil i saoirseacht bád. D'fhéadfadh go míneodh sé sin an costas ard a bhí i gceist le báid na hÉireann i gcomparáid leis na báid a rinneadh in Albain nó ar Oileán Mhanann.

Le linn na 30 bliain a chaith an BCC ar an bhfód, is mór an méid a chuir siad le feabhas a chur ar na pobail a raibh siad ag freastal orthu. Rinneadh an bord a lánscor sa bhliain 1923 agus chuaigh foireann an bhoird isteach i gCoimisiún Talún na hÉireann nuair a ghlaic an Roinn Iascaigh agus Tionscal Tuaithe lena fheidhmeanna.

The Curachs

The image of three men carrying a curach symbolises Oileáin Árann for many people

Is é an íomhá de thriúr fear ag iompar curaí a shamhláíonn go leor daoine le hOileáin Árann.

The Aran Curach is distinguished from that of South Connemara by its high bow and heavier construction, probably in response to the more exposed conditions and bigger seas in the waters that it worked. Hornell⁸ chose to treat both types as one, wielding a broad brush here, as he had done also in North Connemara, with the Rossadilisk type (q.v.). Many of the older canvas-skinned curachs have been re-skinned in GRP (glass-reinforced polyester), some having the spaces between lathing filled to facilitate this. New craft are built close-boarded, in the North Connemara or County Mayo fashion to allow the application of the GRP skin that is now the norm.

Mikey an tSiúinéara Ó Conaola, and his father before him were the acknowledged master builders of the Aran curach on Inis Oírr, in the past. They would travel as far as Quilty in County Clare or the other islands to build curachs, each of which which would take about a week. Ruairí Roger Concannon continues the tradition on Inis Meáin, building mainly GRP skinned curachs, but is equally skilled at building the traditional working *Curach Chanbháis* in the old way.

The *Curach* has been the craft historically used for inshore fishing in the islands. Very few are now in use on Árainn. Numbers of them can still be seen on the beaches of Inis Meáin and Inis Oírr. The audit has recorded 22 on the islands, many of them less than 25 years old, but almost all of GRP. Only one traditional *Curach Chanbháis*, complete with canvas skin, was found, and that in very poor condition. Even the GRP-skinned curachs are in decline. Except for the small number engaged in lobster and crab fishing, most are now used occasionally only, for pleasure or casual fishing. With lack of use over long periods their wooden structure deteriorates, as seen on many of the island examples. Only four curachs, powered by outboard motors, still work commercially out of Inis Meáin. Two or three fish commercially out of Inis Oírr.

⁸ See Reference 13

Curachaí, Inis Óírr

Na Curachaí

Is féidir Curach Árann a idirdhealú ó churach Chonamara Theas mar go bhfuil a mullach níos airde agus go bhfuil a déanamh níos troime, mar, is dócha, nach raibh an oiread sin foscaidh ón aimsir ná ón bhfarraige mhór aici agus í i mbun oibre. Shocraigh Hornell⁸ caitheamh mar a chéile leis an dá chineál, ar shlí ghinearálta, mar a rinne sé chomh maith i dTuaisceart Chonamara le curach Ros an Duilisc (q.v.). Tá go leor de na seanchuracha canbháis athchlúdaitheanois le GRP (plaisteach gloinethreisithe) agus i gcás roinnt díobh, lónadh an spás idir na liúracha chun é sin a éascú. Is báid dlúthchláir, mar a dhéantar i dTuaisceart Chonamara nó i gCo. Mhaigh Eo, iad na báid nua a dhéantar, le go bhféadfar an clúdach GRP a chur orthu mar is gnách anois.

Ba iad Micí an tSiúinéara Ó Conaola agus a athair roimhe na máistrí ar na saoir a bhíodh ag déanamh curach Árann ar Inis Óírr san am a caitheadh. Bhídís ag taisteal chomh fada le Coillte i gContae an Chláir nó na hoileáin eile chun curacha a dhéanamh agus thógadh sé tuairim is seachtain gach curach a dhéanamh. Tá an nós á choinneáil suas ag Ruairí Roger Ó Coinceannain ar Inis Meáin agus é ag déanamh curach le clúdach GRP den chuid is mó, ach tá sé chomh hoilte céanna maidir leis na Curacha Canbháis traidisiúnta a dhéanamh ar an tseanstíl.

Go stairiúil, is í an Churach an bád a d'úsáidtí don iascaireacht cois cósta ins na hoileáin. Ní úsáitear mórán iad in Árainn anois ach, is féidir roinnt díobh a fheiceáil fós ar thráinna Inis Meáin agus Inis Óírr. Tá 22 curach ar Oileáin Árann de réir thaifead an iniúchta, go leor díobh sin níos óige ná 25 bliain d'aois ach tá a bhformhór clúdaithe le GRP. Níor thángthas ach ar Churach Chanbháis thraigisiúnta amháin le clúdach canbháis, agus bhí an churach sin i ndroch-chaoi amach is amach. Tá lón na gcurach le clúdach GRP ag titim fiú. Seachas an lón beag a bhíonn i mbun iascaireacht ghlionmach agus phortán, is corrúair a úsáidtear a bhformhór, agus is ar mhaithle le pléisiúr nó iascaireacht ócáideach é sin. Imíonn an struchtúr adhmaid i léig de bharr easpa úsáide thar thréimhsí fada, mar is léir ó go leor de shamplaí na n-oileán. Níl ach ceithre

⁸ Féach Tagairt 13

The organic bond between Oileáin Árann and its iconic craft, the curach, is greatly weakened and there is a real danger that it will be lost. It is an association which is recorded in great works of literature, art and film (*Man of Aran*), in song and in folklore, as well as in countless examples of journalism and advertising. The image of three men carrying a curach up a beach symbolises the islands for many people and is a factor in attracting tourism. It is possible that this sight may be seen no more as the GRP skinned boats are so heavy that motorised power, such as a tractor, is required to move them. Yet the skills of building and working the traditional *Curach Chanbháis* are still alive – in language, memory and practice – among the present generation of Aran men and women. It is a heritage that should not be left to perish through default.

The Trawlers

The era of the modern trawlers in Oileáin Árann, since 1952 onwards, is of great importance from a social, economic and maritime heritage perspective. The Irish-built trawlers, the 50-footers, known as the ‘Ros’ boats⁹, followed by somewhat larger examples, the ‘Ard’ boats, quickly became an important part of the social and economic fabric of the islands.

The first Ros boat to come to Árainn was the Ros Breasail, built in Killybegs in 1952, for Pat Joe O’Donnell of Cill Rónáin, followed by the Ros Seirc (1954) and the Ros Éinne (1955) for Tomás Joyce and Tommy Joyce respectively; then the Ros Rónáin, built in Baltimore, in 1957, for Máirtín Chóil Ó Flaithearta, whose father had owned the Nobby, Western Star in a previous era. The Ros Broin, for Pádraic O’Brien and Ros Ailithir, for Máirtín Joe Conneely, were other trawlers of this type that came in to Árainn¹⁰. The Ros Rónáin, built at the Fisheries School in Baltimore, was fitted with extra high bulwarks, at the request of the owner. This prized feature was also provided by the Baltimore yard for Seán Ó Flaithearta’s Banríon na Mara.

⁹ See Reference 17

¹⁰ See Reference 30

Trawler

Engine-powered wooden boats; some with steadyng sails; carvel planked; Irish-built, mainly by Bord lascaigh Mhara, since 1950s.

Types:

- The Fifty-foot 'Ros' boats (many names began with Ros); double-ended; 88 built 1949-70 .
- The Fifty-five-foot 'Ard' boats (names began with Ard); double-ended.
- Trawlers up to 80 ft. long.

Trálaer

Báid innill adhmaid; roinnt díobh le seolta socara; báid shleamhna; déanta in Éirinn, ag Bord lascaigh Mhara den chuid is mó, ó na 1950í ar aghaidh.

Cineálacha:

- Na báid 'Ros' Caoga troigh (thosaigh go leor de na hainmneacha le Ros); décheannach; rinneadh 88 díobh 1949-70 .
- Na báid 'Ard' Caoga cúig troigh (thosaigh na hainmneacha le 'Ard'); décheannach.
- Trálaer suas le 80 troigh ar fad.

churach, arna gcumhachtú ag mótaír transaim, fós ag obair ar bhonn tráchtála amach as Inis Meáin. Tá péire nó trí cinn ag iascaireacht ar bhonn tráchtála amach as Inis Oírr.

Tá an nasc nádúrtha idir Oileáin Árann agus a n-árthach sainiúil, an churach, lagaithe go mór agus tá baol ann i ndáiríre go gcaillfear é. Is nasc é a bhfuil taifead ann ina leith i mórshaothair litríochta, in ealaín agus sa scannánaíocht (*Man of Aran*), in amhráin agus sa bháloideas, chomh maith leis an iliomad sampla iriseoireachta agus fógraíochta. Tá an íomhá de thriúr fear agus curach á hiompar acu ar thrá ina siombail d'Oileáin Árann ag go leor daoine agus is íomhá í a mheallann turasóirí. D'fhéadfadh sé nach bhfeicfí an íomhá sin níos mó mar go bhfuil na báid le clúdach GRP chomh trom sin is go dteastaíonn mótarfheithiclí, mar tharracóirí, le hiad a bhogadh. Fós féin, tá na scileanna a bhaineann leis na Curacha Canbháis a dhéanamh agus a oibriú fós ann – i mbéal an phobail, i gcuimhne na ndaoine agus i gcleachtadh na ndaoine – idir fhir agus mhná – in Árainn inniu. Is oidhreacht í nár chóir a ligean le sruth trí fhaillí.

Na Trálaeir

Tá tábhacht mhór ag baint le ré na dtrálaer nua-aimseartha ar Oileáin Árann, ó 1952 ar aghaidh, ón seasamh sóisialta, eacnamaíochta agus oidhreachta muirí. Níor thóg sé i bhfad go raibh na trálaeir a rinneadh in Éirinn, na báid 50 troigh ar tugadh báid 'Ros'⁹ orthu agus na báid a tháinig ina ndiaidh, na báid 'Ard', mar chuid thábhachtach de shaol sóisialta agus eacnamaíochta na n-oileán.

Ba í an Ros Breasail, a rinneadh sna Cealla Beaga i 1952 le haghaidh Phat Joe Ó Domhnaill i gCill Rónáin, an chéad bhád Ros a tháinig go hInis Mór. Ina diaidh, tháinig an Ros Seirc (1954) le haghaidh Thomáis Seoighe, an Ros Éinne (1955) le haghaidh Tommy Seoighe; ansin an Ros Rónáin a rinneadh i nDún na Séad i 1957, le haghaidh Mháirtín Chóil ó Flaithearta, a raibh an Naibí, an Western Star, ag a athair tráth. Trálaer eile den chineál sin a tháinig isteach go hÁrainn¹⁰ ab iad an Ros Broin le haghaidh Phádraic Ó Briain agus an Ros Ailithir le haghaidh Mháirtín Joe Ó Conaola. Bhí an Ros Rónáin,

⁹ Féach Tagairt 17

¹⁰ Féach Tagairt 30

The most prominent wreck in the area is the refrigerated cargo ship, Plassy, which can be seen high and dry on the north-east tip of Inis Oírr, near where she went aground in a gale in 1960. Photographs of the rescue of crew, using the coastal rescue rocket apparatus and breeches buoy, are on display in the National Maritime Museum, Dun Laoghaire. Details of this and other Co. Galway wrecks can be found in E. J. Bourke's *Shipwrecks of the Irish Coast. Volumes 1&2.*

Is í an bád raice is mó le rá sa cheantar an Plassy, bád lastais cuisniúcháin. Is féidir í a fheiceáil ag ceann thoir-thuaidh Inis Oírr, gar don áit a ndeachaigh sí i dtír i stoirm i 1960. Tá pictiúir den chriú á dtarthaíl, gaireas an roicéad tarthála cósta agus baoi osánach á n-úsáid, ar táis-peáint sa Mhúsaem Muirí Náisiúnta, Dún Laoghaire. Is féidir teacht ar shonraí maidir leis seo agus báid bháite eile i gCo. na Gaillimhe i leabhar E. J. Bourke, *Shipwrecks of the Irish Coast. Volumes 1 & 2.*

Banríon na Mara was one of the first of the 55-foot 'Ard' boats to come to Árainn. She is still afloat, although de-commissioned, in Ros an Mhíl. The Ard Rathán, Ard Cluain, Ard Aonghus, Ard Mhór and Ard Álainn are other trawlers of this type that were part of the considerable fleet of trawlers in Árainn from the mid-1950s onwards. There was a history of mutual help among the trawler fleet and a strong sense of community involvement, with the boats providing an important link to Galway, which supplemented the limited ferry and cargo services in the early years.

Catches were landed in Galway city and the trawlers were based for the week of fishing in Galway Docks before the extension of the fishing port at Ros an Mhíl after 1973. The Aran fishermen transferred to Ros an Mhíl as it was much closer to the islands and independent of tides.

The 80-foot plus Iúda Naofa, at one extreme – a type of boat which represents the high point of Irish boat-building in the 20th century – and inshore-fishing half-deckers of around 30 ft. length at the other, typify the present fishing fleet of the islands. The few surviving vessels of the 'Ard' and 'Ros' trawler fleets are laid up and in danger of being broken up under EU Common Fisheries Policy rationalisation schemes.

Banríon na Mara, Ros an Mhíl

a rinneadh sa Scoil Iascaigh i nDún na Séad, feistithe le béalbhacha níos airde, ar iarratas ón úinéir. Cuireadh an tréith seo freisin, a raibh an-tóir uirthi, ar Bhanríon na Mara, bád Sheáin Uí Fhlaithearta, i longchlós Dhún na Séad.

Bhí Banríon na Mara ar cheann de na chéad bháid 'Ard' 55 troigh a tháinig go hÁrainn. Tá sí fós ar snámh i Ros an Mhíl cé go bhfuil sí díchoimisiúnaithe. Is iad seo a leanas trálaeir eile den chineál seo a bhí mar chuid den chabhlach mór trálaer in Árainn ó lár na 1950dí ar aghaidh - Ard Rathan, Ard Cluain, Ard Aonghus, Ard Mhór agus Ard Álainn. Bhíodh lucht na dtrálaer ag obair i geomhar le chéile agus bhí meoin na rannpháirtíochta go láidir sa phobal. Chuir na báid nasc tábhachtach ar fáil idir Árainn agus Gaillimh, rud a chuir leis na seirbhísí teoranta farantóireachta agus lastais a bhí ann sna luathbhlianta.

Thugtaí iasc i dtír i nGaillimh agus bhíodh na trálaeir lonnaithe i nDugaí na Gaillimhe ag iascaireacht ar feadh na seachtaine sular cuireadh méid le calafort iascaigh Ros an Mhíl i 1973. D'aistrigh iascairí Árann go Ros an Mhíl mar go raibh sé i bhfad níos gaire do na hoileáin agus ní rabhthas ag brath ar an taoide.

Is iad an Iúda Naofa ag 80 troigh nó níos faide, ar thaobh amháin den scála - cineál báid a léiríonn buaicphointe de shaoirseacht bád in Éirinn san 20ú haois - agus na báid leathdheice chladaigh tuairim is 30 troigh ar fad ar an taobh eile den scála, na gnáthshamplaí de chabhlach iascaireachta na n-oileán faoi láthair. Tá an baol ann anois go mbrisfear suas an líon beag soithí atá fágtha as an bhflít de thrálaeir 'Ard' agus 'Ros' faoi na scéimeanna cuíchóirithe de chuid Chomhbheartas Iascaigh an AE.